

BLAND PURFINNAR OCH PAPPERSSVENSKAR

En studie av hur finsk gemenskap görs

Krista Lundström

C-uppsats

ETN 103 HT 04

Etnologiska institutionen

Lunds Universitet

Handledare: Kristofer Hansson

1. INLEDNING.....	s.3
Syfte och frågeställning.....	s.3
Teori.....	s.4
Tidigare forskning.....	s.6
Material, metod och etik.....	s.7
Reflexivitet.....	s.8
Disposition.....	s.10
Presentation av informanterna.....	s.11
2. ATT GÖRA GEMENSKAP.....	s.12
Splittad gemenskap.....	s.12
Gemenskap i dansen.....	s.13
Reglerat socialt samspel i görandet.....	s.16
Här talar vi finska.....	s.18
3. EN GRUPP INDIVIDER.....	s.22
Generation och klass.....	s.23
Finlandssvenskhet.....	s.25
Den finska kvinnan.....	s.28
Gemenskap och individualitet.....	s.29
AVSLUTANDE DISKUSSION.....	s.31
KÄLLFÖRTECKNING.....	s.33
Tryckta källor.....	s.33
Otryckta källor.....	s.34
Intervjuer.....	s.34
Observationer.....	s.34

INLEDNING

Välkommen till *finska* dansen! Med den hälsningen stiger två par in i en något sliten lokal i en förort någonstans i södra Sverige. Männens kavajer är inte av senaste snitt men ändå ger de ett galant intryck där de sveper in med sina glittrigt uppklädda kvinnor under armen. Ett litet moln av parfym, cigarettrök och sprit följer dem. Männerna drar upp plånboken ur fickan. ”*Mitä maksaa? Sataasen lippu!*” (Vad kostar det? Hundra per biljett!) De slår fram 500-lapparna på bordet. ”*Minä maksan!*” (Jag bjuder!) Anna i kassan tar emot pengarna, hennes mamma sträcker fram biljetter som männen i sin tur ger till en äldre man med armbindel där det står *järjestysmies* (ordningsvakt). Paret skrattar och skojar och vinkar till alla bekanta. De glider in i den mörka lokalen där en tvåmannaorkester spelar *finsk tango*. En svettig medelålders man med uppknäppt skjorta snubblar ut i entrén från dansgolvet. ”*Täälläkö kaikki nätit tytöt istuu!*” (Är det här alla söta flickor sitter!) ”*Ei muuta kun nyökätä ja hymyillä,*” (Det är bara att nicka och le) säger sjuttonåriga Anna till mig på sin något knaggliga *finska*. Antingen är jag på 50-talet eller ombord på en Sverigebåt, tänker jag där jag sitter med min *Lapin Kulta* och ler. Detta är den *finska* dansen. Alla känner alla, alla talar *finska* och det spelas bara *finska* sånger. Sjuttiosex betalande gäster en lördagskväll den sista oktober 2004. (Observation på danskväll, 30.10.2004)

Att göra fältarbete bland finländare i en stad i södra Sverige kan vid första anblicken uppfylla alla dina eventuella fördomar om hur finnar är och vad de gör. Det blir inte finskare än så här, var min första reaktion när jag inledde fältarbetet på finska föreningen. Men vad är det då som gör en danskväll finsk? Om man tar bort orden *finsk* ur textstycket ovan, ersätter *Lapin Kulta* med en *Norrlands Guld* och säger foxtrot i stället för *finsk tango* – hade det inte kunnat vara vilken danskväll som helst på någon loge i Sverige? Ingenting blir finskare än du gör det till.

Syfte och frågeställningar

I det moderna samhället får människor inte längre sin identitet given, utan tvingas skapa den själva. Vi är kanske friare, men samtidigt mer utlämnade åt oss själva. Människor har inte bara en identitet utan många identiteter kan existera samtidigt och lyftas fram i olika situationer. I den här uppsatsen undersöker jag hur etnisk identitet skapas bland finländare bosatta i en stad i södra Sverige.

Att studera människor med *finsk* bakgrund tycker jag är speciellt intressant eftersom det som kallas *finskhet* inte skiljer sig så mycket från det som kallas *svenskhet*. Skillnaderna i till exempel matvanor, seder och människors utseende är försumbara, speciellt för en utomstående. Den *finska* naturen är mycket lik den *svenska*, länderna har gemensam historia

och svenskar och finnar kallas rentav för brödrafolk. Finländare smälter lätt in i det svenska samhället jämfört med invandrare från länder som ligger längre bort. Men ändå anser många av de finländare jag har mött under fältarbetet att det finns skillnader och att en finländare aldrig kan känna sig riktigt hemma i Sverige. En ”papperssvensk” är en finländare som har svenskt medborgarskap, medan en ”purfinne” är en finländare som ”är väldigt finsk”. För de finländare jag har träffat är det oberoende av medborgarskap viktigt att de är finska, inte svenska. Vilka konkreta uttryck tar sig den så kallade finskheten?

Under mitt fältarbete på den finska föreningen blev det allt tydligare att det som jag kallar etnisk identitet, i det här fallet finskhet, är något mycket flytande och bräckligt. Det är svårt att tala om vad finskhet är, men ändå finns det. Finskhetens existens är själva förutsättningen för den finska föreningens existens. Jag vill därför visa hur man gör finskhet på föreningens aktiviteter. Föreningen har även en kvinnogrupp som träffas en gång i veckan. De talar finska och, som de själva säger, skvallrar. Förutsättningen för att kvinnorna träffas är att det finns en gemensam etnisk identitet, men gruppen består ändå av individer. Hur fungerar denna gemensamma identitet i förhållande till de individuella identiteterna när kvinnorna möts?

Mitt syfte är att visa hur etnisk identitet görs och iscensätts i den finska föreningens aktiviteter samt att visa hur genus, generation och klass påverkar detta görande inom kvinnogruppen.

Teori

Enligt antropologen Thomas Hylland Eriksen används termen etnicitet för att beteckna ”aspekter på relationer mellan grupper som betraktar sig själva – och betraktas av andra – som kulturellt särpräglade” (Eriksen 1993:13). Etnicitet är därmed inte en egenskap som en grupp ”har”. En förutsättning för att gruppidentiteter skall uppstå är att det finns någon utanför, någon annorlunda, som gruppen kan identifiera sig i relation till (ibid:19, 22). Det är i den meningen jag talar om etnicitet – den grupp sverigefinländare¹ som jag har studerat ser sig själva som finnar, något som skiljer dem från svenskar.

Etnologen Gunnar Alsmark skriver att identitet är ett mångbottnat begrepp. Det kan handla om individuell, psykologisk identitet men även om kollektiv identitet, att känna gemenskap med en grupp eller ett visst sammanhang. Människor har ofta flera olika

¹ En sverigefinländare eller sverigefinne är en person av finländskt ursprung som bor i Sverige.

gruppstillhörigheter och lojaliteter. Att välja ut bara en av dessa riskerar att ge en förenklad bild av en människas identitet (Alsmark 1997:12). I den här uppsatsen talar jag om etnisk identitet bland finländare i Sverige. När en människa säger ”jag är finländare” så betyder det något för henne. Men i ett annat sammanhang hade de människor jag har mött kanske valt att lyfta fram en annan del av sin identitet och säga ”jag är undersköterska, skåning, kvinna”.

Sociologen Anthony Giddens talar om personlig identitet, självet, som ett reflexivt projekt. Han säger: ”Vi är inte det vi är, utan det som vi gör oss till” (Giddens 1999:95). Det är upp till oss själva att skapa vår identitet i det moderna samhället. Vi har en mängd olika möjligheter och val, men vi får inte mycket hjälp med vad vi skall välja (ibid:101). Dessa tankegångar vill jag ta fasta på när jag diskuterar hur sverigefinländare talar om och gör sin finskhet. Jag utgår således ifrån att finskheten som en del av människors identitet är ett val. Du måste göra dig till finländare, det är inget du bara är ”av naturen”.

Förhållandet mellan individ och kollektiv är viktigt i den här uppsatsen, då jag talar om en människas identitet. Filosofen Jan Bengtsson skriver om den franske filosofen Maurice Merleau-Pontys fenomenologi. Merleau-Ponty menar att: ”Genom att vi lever tillsammans och integrerar med andra människor i världen är världen på ett grundläggande sätt intersubjektiv” (Bengtsson 1988:82). Det sociala är en existensdimension som vi aldrig kan komma undan. Samhället är mer än enskilda individer, men det är heller inte enbart en kollektiv struktur som påverkar individerna. Ingen människas liv är antingen helt individuellt eller helt kollektivt, utan det kollektiva och individuella bildar en helhet. Till exempel om arbetare säger Merleau-Ponty att: ”Varje enskild arbetare existerar på sitt individuella sätt, men hans eller hennes existenssätt har en viss allmän stil.” (ibid:83). På så sätt är en människas identitet individuell, men den är också kollektiv. Jag utgår ifrån att detta gäller även den etniska identiteten. Merleau-Ponty säger också att den levda kroppen är den skärningspunkt där det individuella och kollektiva möts. I den levda kroppen förenas den fysiska kroppen och subjektet. Därmed existerar det inte någon grundläggande åtskillnad mellan människans kropp och subjekt eller mellan det fysiska och det psykiska (ibid:67ff). En människas identitet är inte konstruerad av kollektiva strukturer som vi inte rör över. Vår identitet är beroende av den värld vi lever i eftersom det är genom subjektet vi människor förstår världen. Därför vill jag lägga tyngdpunkten på hur finskhet görs genom kroppen och talet.

Tidigare forskning

Många studier av etnisk identitet har gjorts inom etnologin. Anna Lundstedt kritiserar i artikeln "Forskningsetiska positioner och 'invandrar'-representationer" (2002) kända etnologer såsom Billy Ehn, Gunnar Alsmark och Orvar Löfgren för att de i sina studier av invandrare på 1980- och 1990-talet bidrog till att upprätthålla föreställningar om en föreställd gemenskap, trots att deras avsikt tvärtom var att problematisera svenskhet. Svårigheterna med att använda etnicitet som kategori blir tydliga i Lundstedts artikel. Sverigefinländare har sociologer hittills varit mer intresserade av än vad etnologer har varit. Åke Dauns artikel "What about the Finns? Personality and National Culture" ingår i antologin *Europeans. Essays on Culture and Identity* (red. Daun & Olsson 1999). Dauns artikel jämför finländares och svenskars personligheter utifrån statistiska undersökningar. Etnologen Marja Ågren kritiserar Daun i artikeln "Vad sägs om finskhet? Stereotypa skildringar av finnar i Sverige" som ingår i antologin *Etnisk komplexitet. Nordliga länder. Kulturvetenskapliga perspektiv* (red. Berg, Reinvelt & Ytrehus 2002). Ågren arbetar med en doktorsavhandling om kulturell identitet hos människor med finsk bakgrund i Göteborg, ett arbete som jag önskar att stod klart så jag hade kunnat dra nytta av det i den här uppsatsen.

En sociologisk undersökning av sverigefinländarnas "etniska uppvaknande och kamp" gjordes 1989 av Magdaleena Jaakkola. *Den etniska mobiliseringen av sverigefinnarna* har som syfte att studera den sverigefinska minoritetens ställning och möjlighet till inflytande över framför allt Sveriges språkpolitik. I boken görs en fallstudie av samma förening som jag studerat. Fallstudien visar att föreningens storlek och dess aktiviteter på 1980-talet var annorlunda än de är idag. Jaakkolas studie fokuserar mycket på antalet medlemmar, andelen finnar i staden jämfört med andra invandrargrupper och jämfört med andra orter i Sverige. Jag har inte haft användning för studien då den främst utgår från statistik. En studie av sverigefinländarna som etnisk minoritet görs i boken *Man kan vara tvåländare också... Sverigefinnarnas väg från tysthet till kamp* (red. Peura & Skutnabb-Kangas 1994). Boken är utgiven av Sverigefinländarnas arkiv och är resultat av ett forskningsprojekt på initiativ av Sverigefinska riksförbundet. Målet för projektet var att bedriva forskning ur ett sverigefinskt perspektiv. Språkpolitik samt skolfrågor får stort utrymme i boken. Socionomen Jari Kuosmanens synar konstruktionen av manlighet bland sverigefinländare i avhandlingen *Finnkampen. En studie av finska mäns liv och sociala karriärer i Sverige* (2001). Kuosmanen använder sig av djupintervjuer och intresserar sig bland annat för männens syn på Finland och finskhet. Boken förstärker intrycket av att studiet av sverigefinländare framför allt

har varit sociologiskt och med ett genomgående underifrån perspektiv, där ord som ”kamp” och ”mobilisering” får karakterisera sverigefinnarnas liv i Sverige.

Material, metod och etik

Jag har gjort fältarbete på en finsk förening i en stad i södra Sverige under perioden 30.10 till den 20.11 2004. Efter att ha kontaktat föreningens ordförande via e-post blev jag inbjuden att delta i föreningens höstmöte. Min första deltagande observation gjorde jag således på höstmötet med efterföljande fika och pilkastning samt dans på kvällen. På mötet fick jag tillfälle att presentera mig och berätta varför jag var där, vilket var mycket smidigt eftersom så gott som samtliga i föreningen därefter visste vem jag var. Föreningen har en kvinnogrupp, vars två till tre timmar långa träffar jag har deltagit i tre gånger. Dessutom har jag gjort deltagande observation på en karaokedans då jag även hjälpte till med förberedelser, städning samt försäljning i baren.

Jag har gjort intervjuer med fem kvinnor från föreningen, varav fyra deltar i kvinnogruppen. Informanterna presenteras sist i detta kapitel. Samtliga intervjuer är mellan 45 och 60 minuter. Intervjusituationerna har dock varat i upp till tre timmar, med fika, småprat, promenader och runtvisning i hemmen, i de fall jag var hemma hos informanterna. I de fall då jag använder ett namn, syftar jag på en informant. Då jag använder uttryck som ”en av kvinnorna” hänvisar jag till andra deltagare än de fem kvinnor jag intervjuat.

Angående urvalet av informanter har jag valt att bara ha med kvinnor, i första hand eftersom det var svårare för mig att få kontakt med män. De män jag träffade på föreningen var liksom kvinnorna vänliga och tillmötesgående, men det var enbart kvinnor som kom fram till mig och själva erbjöd sig att bli intervjuade. När jag sedan blev inbjuden till och deltog i kvinnogruppens möte första gången blev jag intresserad av den speciella gruppdynamik som uppstod bland kvinnorna där. Jag bestämde mig för att fokusera på kvinnor ur kvinnogruppen.

Jag har valt att inte berätta i vilken stad föreningen verkar, eftersom jag vill låta informanterna vara så anonyma som möjligt. Informanternas namn är pseudonymer och jag försöker att utlämna så lite personlig information som möjligt om de människor jag har träffat. Att medlemmar i kvinnogruppen säkert känner igen sig själva och även förstår vem de andra är, kan inte förhindras. Deltagarna i kvinnogruppen har själva öppet berättat för varandra att de har blivit intervjuade av mig och kan således med lätthet lista ut vem som döljer sig bakom

pseudonymerna. Intervjuerna gjordes på finska med samtliga kvinnor utom Helena och alla översättningar är mina egna. Allt material från fältarbetet finns i min ägo.

Reflexivitet

Mitt intresse för finländare i Sverige kommer av att jag själv är finländare, vilket har varit till både för- och nackdel under mitt fältarbete. En förutsättning för att göra fältarbete bland finländare är förstås att knyta kontakter. Många av finländarna föredrar att tala finska även om de talar och förstår svenska. Jag hade således knappast kunnat göra det här arbetet om jag inte hade talat finska. När jag tog kontakt med finska föreningen blev jag vänligt mottagen. Människor kom fram till mig och bad mig följa med hit eller dit och erbjöd sig att ställa upp på intervjuer. Det blev svårt för mig att hålla isär mina olika roller. Jag var noggrann med att framhålla att jag var där för att samla in information till en uppsats i alla sammanhang. Men många av människorna jag mötte hade ingen kännedom om eller inget intresse för vad etnologi är eller vad det innebär att skriva en c-uppsats vid ett universitet. Däremot var det tydligt att jag var en ung finländare som var intresserad av föreningens verksamhet. Det var kanske lättare för människor att bemöta mig som en potentiell medlem i föreningen än som ”forskare”.

Etnologerna Billy Ehn och Barbro Klein påpekar att en etnolog är inte bara en distanserad åskådare, utan även en del av det som studeras. Det går inte att vara helt objektiv och neutral när du beskriver verkligheten. Forskaren och privatpersonen kan sammanföras med hjälp av begreppet reflexivitet. Det är viktigt att vara medveten om att forskarens närvaro påverkar fältet och samtidigt fundera över hur det påverkar resultaten och texten (Ehn/Klein 1994:10f). Delvis skapar forskaren sitt eget material. I viss mån skapas etnicitet när forskare ställer frågor om etnicitet (Giddens 1999:26). Om jag hade frågat om kön eller klass hade jag fått svar om kön eller klass.

Jag fann det många gånger svårt att hitta en balans mellan det personliga och det professionella. De här människorna öppnade sina hem för mig och berättade öppenlydligt om sina liv. Speciellt på kvinnogruppens möten hade det varit märkligt om jag hade suttit där och inte berättat ett ord om mig själv, när alla andra var så öppna. Jag svarade alltid ärligt på alla frågor om mitt liv både här och i Finland men jag undvek att ta upp sådana saker själv. Nu i efterhand inser jag att jag har blivit mer personligen involverad i föreningen än vad jag hade för

avsikt från början. I de fall där jag är tveksam över huruvida personer uppfattat mig som privatperson eller forskare har jag valt att inte använda den informationen i uppsatsen.

Fördelarna med att jag själv är finländare tycker jag överväger nackdelarna. Jag fick snabbt tillgång till en värld där en svensk kanske inte hade varit så välkommen och samtidigt har jag tvingats reflektera mycket över min roll under fältarbetet. Jag har försökt vara uppmärksam på hur min förkunskap om Finland, finsk kultur och sverigefinländare påverkade intervjusituationer. Etnologen Marja Ågren skriver att de föreställningar hon bär på om Finland, finnar och finskhet spelar in i vad hon väljer att uppmärksamma samt hur hon tolkar det i sitt arbete med att studera konstruktionen av kulturell identitet (Ågren 2002:140). Det samma gäller mig. Det finns ett visst element av hemmablindhet och under fältarbetet har det uppstått många ”ja, du vet” - situationer. Men samtidigt är det stor skillnad på vad som är självklart för en 25-årig finlandssvensk² och vad som är självklart för en 56-årig sverigefinländare. Utöver nationellt ursprung är generations- och klasstillhörighet också avgörande för vad jag som individ har gemensamt med andra individer. Jag upplever inte att det per automatik föreligger ”förståelse” mellan mig och medlemmarna i finska föreningen. Att jag och mina informanter tar för givet att det är surdegsbröd vi syftar på när vi säger ”finskt bröd” eller att vi vet vilka maträtter som saknas på det svenska julbordet jämfört med det finska tror jag inte har spelat någon avgörande roll för fältarbetet. Däremot har jag reflekterat över att det som jag har valt att uppmärksamma har varit det som fått mig att känna mig främmande och *mindre* finsk, något som jag också använder mig av i uppsatsen.

För att lösa dessa metodproblem har jag försökt skapa ett avståndstagande till informanterna och fältarbetet i skrivandet. Ehn och Klein skriver att då en etnolog studerar ett ämne så att säga på hemmaplan, blir det ännu tydligare en studie även av etnologen själv. Men den skrivna texten kräver ett avståndstagande, en distans till det självklara och hemvanda. Det vetenskapliga språket exotiserar det vardagliga och ”etnologen som studerar sitt eget samhälle riskerar att förlora hemkänslan och i stället bli plågsamt medveten om det relativa och främmande i det tidigare välbekanta” (Ehn/Klein 1994:77). Författarna efterlyser att forskaren ”analyserar såväl kunskapsprocessen som sig själv i mötet med de Andra”, för att göra etnologiska undersökningar djupare och mer trovärdiga (ibid:80). I skrivandet och analyserandet

² En finlandssvensk är en finländare med svenska som modersmål.

av materialet har jag strävat efter att vara reflexiv och även att vara uppriktig med den roll jag själv har spelat under fältarbetet och tolkningsprocessen.

Disposition

Uppsatsen inleds med kapitlet ”Att göra gemenskap på finska” där jag använder mina deltagande observationer från finska föreningens verksamhet och berättar om hur gemenskap görs i föreningens aktiviteter. I det följande och sista kapitlet ”En grupp individer” utgår jag ifrån mina observationer på föreningens kvinnogrupp och intervjuer med kvinnorna därifrån. Jag visar där hur generation, klass och genus förhåller sig till etnisk identitet. Uppsatsen sammanfattas i en ”Avslutande diskussion”.

PRESENTATION AV INFORMANTERNA

Eila är i 55-årsåldern och flyttade från norra Finland till Sverige år 1973 då hennes man fått arbete inom industrin. Hon är numera frånskild och sedan några år sjukpensionerad. Eila har arbetat som städerska och på fabrik. Eila har funderat på att flytta tillbaka till Finland men det är inte så lätt då barnen och barnbarnen bor här. Hon besöker Finland tre gånger om året och har största delen av sin släkt där. Intervjun gjordes i Eilas hem den 18.11.

Pirkko är 59 år och flyttade ensam till Sverige från östra Finland år 1965 av äventyrlust. Hon är gift med en finländare, har barn och arbetar inom vården. Pirkko är mycket aktiv inom finska föreningen. Hon trivs bra i Sverige och har aldrig funderat på att flytta tillbaka till Finland, som hon besöker en eller två gånger per år. Intervjun gjordes i finska föreningens lokaler den 18.11.

Aino är 61 år och flyttade till Sverige 1957, då hennes man redan hade bott och arbetat i Sverige i fyra år. Aino är pensionerad, har barn, är frånskild och numera omgift med en svensk man. Hon har arbetat som sömmerska, haft ett eget städföretag och senare utbildat sig till vårdbiträde. Hon besöker Finland ett par gånger om året men har inga planer på att flytta tillbaka. Intervjun gjordes hemma hos Aino den 10.11.

Helena är 64 år och hon flyttade till Sverige 1964 då hon gifte sig med en svensk man. Helena definierar sig själv som tvåspråkig finlandssvensk. Hon har en högskoleexamen och har i sitt yrkesliv innehaft höga positioner som även inneburit att hon vistats mycket utomlands. Helena är pensionerad, frånskild och har barn. Hon åker sällan till Finland. Intervjun gjordes i Helenas hem den 10.11.

Anna är 17 år och född i Sverige av finska föräldrar. Hon går andra året på en yrkesinriktad linje i gymnasiet. Anna uttryckte först att hon helst ville bli intervjuad på svenska, men valde sedan att tala finska i första hand och fylla i med ord och meningar på svenska. Anna besöker släkten i Finland ungefär vartannat år. Hon skulle gärna pröva på att bo där en tid. Intervjun med Anna gjordes av praktiska skäl hemma hos mig den 22.11.

2. ATT GÖRA GEMENSKAP

Den finska föreningen samlar runt 200 människor med finsk bakgrund. Föreningens mål är att samla den sverigefinska minoriteten och utveckla dess aktiviteter (ur Finska föreningens handlingsplan för år 2005). Det sjungs finska sånger, dansas finska danser, bakas finska karelska piroger och glöggen spetsas med Koskenkorva. Samtidigt utgör försäljningen av svenska Bingolotter en av föreningens viktigaste inkomstkällor och barnavdelningen ordnar Lucia-tåg enligt svensk tradition. Mitt i en finsk mening används svenska uttryck som ”fika” eller ”A-kassa”. Du kan välja att se det finska eller det svenska i föreningens aktiviteter och det kommer förmodligen att vara din personliga, fördomsfulla syn på vad som utgör ”finskhet” respektive ”svenskhet” som är avgörande. I stället för att försöka peka ut vad som *är* finskt eller svenskt, har jag valt att försöka se hur medlemmar i finska föreningen *gör* finskhet.

Splittrad gemenskap

Första gången jag deltog i en aktivitet på finska föreningen var höstmötet. Ett trettiotal människor hade samlats för att välja styrelse, se över årsberättelsen och debattera nästa års aktiviteter. Rummet var uppdelat i två läger. På ena sidan satt pensionärerna och på den andra sidan satt det yngre gardet, bland vilka medelåldern var runt 45 år. Jag hamnade i mitten vid ett bord med två äldre män, varifrån jag sedan tyst försökte hänga med i vad som sades och gjordes. I närmare två timmar pågick diskussioner och debatter. Föreningens ekonomi visade sig vara ansträngd, men pensionärsavdelningen ansåg sig behöva mer pengar av moderföreningen. Pensionärerna lade fram en motion med fyra punkter som i huvudsak berörde pengar. Det starkaste argumentet som pensionärerna framförde var att de hade grundat föreningen på sjuttioalet och byggt upp den – dessutom utgör pensionärerna mer än hälften av medlemmarna idag. Det var pensionärerna som bakade bullar till vartenda möte, de sålde Bingolotter trots att det var så svårt och de ställde alltid upp och ”öppnade plånboken” i tid och otid av rena solidaritetsskäl. ”En dag blir ni alla pensionärer! Tänk på det!”, utropade en uppretad äldre kvinna. Vissa talare rev ner spontana applåder, andra fick inte tala till punkt. Men sist och slutligen gjordes knappt några konkreta förändringar, styrelsen omvaldes och pensionärernas motion röstades ner punkt för punkt.

Efter att mötet avslutats bjöds det på kaffe och hembakta bullar. Det blev lotteri och tävling i pilkastning. Många kom fram till mig och ville prata om varför jag var där. Vissa erbjöd sig att bli intervjuade och andra bjöd in mig till olika aktiviteter och möten. Samtliga kommenterade mötet i ursäktande ton och förklarade att det absolut inte brukade gå till så här. Från styrelsen fick jag höra att pensionärerna hade försökt göra en kupp. De hade kommit till mötet i samlad trupp och försökt rösta igenom sina egna förslag. ”Men när dom hörde våra synpunkter så ändrade dom sig!”, sade en av styrelsemedlemmarna till mig. Det verkade som om alla ville få fram sin synpunkt även till mig, men samtidigt be om ursäkt för att jag råkat bevittna det här konfliktartade höstmötet.

Det här mötet gav mig ett intryck av en splittrad förening. Efterhand fick jag höra fler exempel på splittring och även personliga konflikter. Jag har fått balansera mellan olika sidor och upprepade gånger sagt att jag inte kan ta någon ställning eller har någon åsikt om vare sig personer eller hur saker och ting borde skötas. På min fråga om vad som förenar medlemmarna i finska föreningen svarade Pirkko snabbt: ”Finska språket, inget annat! Inget annat. Nog är det så olika folk.” Under fältarbetet fann jag mycket riktigt att talandet av finska fyllde en viktig funktion i skapandet av gemenskap. Men även dansandet till finsk musik gör gemenskap. Hur detta görs skall jag visa i följande avsnitt.

Gemenskap i dansen

Musik och dans används ofta som symboler för olika typer av grupper, skriver etnologen Owe Ronström. Symboler behöver inte ha samma innebörd för olika människor, utan symbolernas styrka är att användarna själva kan fylla dem med mening. Människor kan alltså dela symboler utan att för den skull dela mening. Genom att dansa och sjunga tillsammans kan människor få starka upplevelser av gemenskap, utan att ”behöva konfronteras med frågan om de verkligen har något mer än dessa upplevelser gemensamma.” (Ronström 1992:26). Musikens och dansens styrka som symbol är att den är ickeverbal och sker i samspel med andra människor. Dansen som symbol uttrycker inte bara mening utan den kan ge oss möjlighet att *göra* mening (ibid:207). Musik och dans kan när de utövas tillsammans med andra människor ge upphov till en stark stämning och en känsla av lust. Ronström kallar denna lust för flyt, ett tillstånd där handling och medvetande förs samman. Musik och dans har kraft att påverka människors sinnen och kan vara av stor betydelse för att skapa och upprätthålla gemenskap (ibid:24).

Finska föreningen ordnar danser ungefär fem gånger om året. Det är enligt vad jag förstått den viktigaste enskilda aktiviteten och det är på danserna flest medlemmar deltar. Jag har deltagit i två danskvällar och bygger det här kapitlet på dessa observationer. Den första kvällen var det en tvåmannakorkester som spelade och det kom ovanligt mycket människor, närmare bestämt 76 betalande gäster. Karaokedansen några veckor senare drog inte lika mycket folk, vilket förklarades med att det var första gången föreningen ordnade karaoke samt att det var dåligt väder. Men när kvällen väl kom igång dansades det och sjöngs lika glatt som den första kvällen.

Tanken med karaokedansen var att den skulle dra fler ungdomar, berättade kvinnan som tagit initiativ till den. Hon berättade också att karaoke är mycket populärt i Finland nuförtiden och att även andra finska föreningar i Sverige har ordnat karaokedanser. Owe Ronström skriver om de jugoslaviska föreningarnas fester att de har en symbolisk koppling till Jugoslavien, inte bara till det man minns utan även till det moderna och föränderliga Jugoslavien (ibid:204). Karaokedansen kan därmed ses som ett sätt att knyta an till det moderna Finland. Det visar att sverigefinländarna i denna förening är medvetna om vad som händer i det forna hemlandet och att de inte bara upprätthåller gamla traditioner med sina danskvällar.

Dansgolvet kantades av bord och stolar, där människorna satt och åt och drack medan de iakttog de dansande. Volymen var hög och verkade bara bli högre hela tiden. De finska sångerna lät i mina öron vemodiga men stämningen var hela tiden glad och livlig. Det var varmt och doftade av svett, cigarettök, parfym och sprit. Föreningen säljer bara vin och öl, men ute i kylan på rökpauserna såg jag några fickpluntor. Männen bar med några få undantag kavaj eller åtminstone skjorta, någon vardagsklädsel av typen jeans och tröja förekom inte. Kvinnorna var sminkade och uppklädda, i kjol eller byxor med en blus eller topp, gärna med lite paljetter på. Även det fåtal ungdomar jag såg bar liknande klädsel. Vid båda tillfällena var dansgolvet fullt hela kvällen.

Även om karaokekvällen kan ses som ett försök till modernisering och förnygring så spelades företrädesvis lugn musik på båda danskvällarna. Människorna dansade i par, mest vals, tango och foxtrot. Ronström skriver att dansande människors kroppsrörelser också tjänar ”som symbol för deras psykologiska och moraliska tillstånd” (ibid:25). Danser som präglas av kontrollerade och väl organiserade rörelser kopplas till god moral och ordning, vilket har gett upphov till konflikter mellan generationerna. Bland jugoslaverna dansar de äldsta helst ring- och

kedjedanser medan de yngre generationerna föredrar disco. Mellangenerationen dansar gärna foxtrot och liknande moderna pardanser (ibid). Huruvida de finska dansernas kropps rörelser kopplas till individens moral vill jag låta vara osagt och jag observerade inga konflikter mellan generationerna angående val av dans eller musik. Ronströms beskrivning av vilka generationer som väljer vilken dans stämmer dock väl överens med mina observationer på finska föreningen. Några av de äldre kvinnorna har nämnt för mig att de ägnar sig åt folkdans och då gärna klär sig i folkdräkt, men jag deltog inte vid några sådana tillfällen. De danskvällarna jag deltog i dominerades av lugna pardanser och de allra flesta av gästerna var från fyrtio år och uppåt. Den handfull ungdomar som deltog dansade samma danser. I mina ögon var dansandet kontrollerat och väl organiserat. Även när dansgolvet var fullt av par rörde sig paren taktfast och smidigt förbi varandras kroppar. Ingen av de dansande gjorde några plötsliga, oväntade rörelser eller föll utanför de osynliga gränser som dansgolvet verkade ha. Gränserna föreföll att gå ungefär två meter från scenen och två till tre meter från borden som kantade dansgolvet, trots att den relativt rymliga lokalen hade tillåtit större svängrum.

Till min förvåning sjöng eller gjolade alla med i så gott som varenda sång medan jag själv knappt kände igen någon enda. Men den näst sista låten på karaokedansen ("Rafaelin enkeli"; Rafaels ängel) visade sig vara en bekant melodi för mig. Jag stod med två kvinnor vid dörren in till dansgolvet och tillsammans gungade vi med i takten, sjöng med i varenda rad och log mot varandra. För första gången den kvällen kände jag mig delaktig i den stämning och gemenskap som musiken och dansen skapade. Själv kan jag nämligen varken dansa vals, tango eller någon annan av danserna som de övriga medlemmarna rycktes med av. Min oförmåga att dansa ledde till bestörtning bland kvinnorna och jag blev lovad danskurser. Att jag inte själv kunde delta i det faktiska dansandet ledde till att jag under danskvällarna främst var hänvisad till att betrakta dansgolvet utifrån.

Dansen är en kunskap som sitter i kroppen. Den som kan dansa behöver inte längre medvetet tänka över hur hon skall röra sin kropp. Maurice Merleau-Ponty talar om att kroppen är det subjekt genom vilket vi erfar världen. Kroppen är inte ett objekt som människan kan flytta genom ett rum, utan kroppen är det subjekt som utför alla handlingar. Därför gestaltar sig rummet och tiden för oss i våra aktiviteter. Eftersom kroppen är vår tillgång till världen, medför varje förändring av kroppen såsom exempelvis en kroppsskada också en förändring av världen

(Bengtsson 1988:70f). Jag vill lyfta fram detta resonemang för att visa på den kraft som en kroppslig aktivitet såsom dans kan ha för en människas upplevelse och förståelse av världen.

Owe Ronströms beskrivningar av den stämning som musik och dans skapar stämmer väl överens med den bild jag fick av finska föreningens danskvällar. Att jag inte kunde delta i det faktiska görandet av dansen ser jag inte som någon nackdel. Kvinnornas bestörtning över att jag inte kunde dansa samt deras ivriga löften att lära mig styrker min uppfattning om att upplevelsen av musiken och görandet av dansen är en stark skapare av gemenskap bland sverigefinländarna i denna förening. Ronström frågar sig vad det är med de jugoslaviska festerna, det gemensamma dansandet och musicerandet, som ger upphov till kollektiv gemenskap. Han svarar själv att den stämning som musik och dans kan skapa på en fest innebär en samordning och synkronisering ”av kroppar och sinnen i tid och rum”(Ronström 1992:207) som skapar ordning. Denna ordning ”ger aktörerna möjlighet att få gemensamma perspektiv på en avgränsad del av den sociala världen” (ibid). På finska föreningens danskvällar kan finländarna i utövandet av dans tillsammans med andra skapa en känsla av gemenskap.

Reglerat socialt samspel i görandet

De finska danskvällarna kännetecknades enligt min uppfattning av att de följde tydliga mönster och regler. En tydlig ordning följdes i baren, i kassan, i arbetet med att plocka fram och plocka undan efter dansen. Strikt ordning verkade råda även över människors uppförande, inte minst angående vad män respektive kvinnor gjorde och inte gjorde. De dansande föreföll att främst hålla sig till en och samma partner hela kvällen, nämligen den de hade kommit med. Proceduren för uppjudandet var att mannen gick fram till kvinnan och sade antingen ”får jag lov” eller någonting i stil med ”kommer fröken och dansar”. Jag såg ingen kvinna bjuda upp en man men kan inte utesluta att det förekom. Riskerna med att dansa med någon annan än sin partner kan illustreras av hur jag i baren på karaokedansen fick höra att en kvinna minsann hade sagt åt sin man: ”Dansar du en enda dans till med den där så tar jag en taxi hem!”. Det var även männen som betalade inträdet och köpte öl eller vin i baren både till sig själva och sitt sällskap. Mycket få kvinnor kom fram till baren för att handla annat än mineralvatten och kaffe.

De finska danskvällarna följer i stort sett samma könsrollsmönster som etnologen Annette Rosengren beskriver på festerna i Asketorp. Asketorpskvinnorna kan med visst förbehåll bjuda upp män till dans, men de föredrar att själva bli uppjudna och uttrycker det som att de *får*

dansa, inte att de dansar. Uttryck av typen ”har du fått dansa i kväll?” hörde jag även av de finska kvinnorna. Männerna i Asketorp dricker liksom de finska männen mer alkohol än kvinnorna och har ibland en medhavd flaska i innerfickan (Rosengren 1991:162ff). På ett av kvinnogrupperns möten diskuterade kvinnorna de stackars ensamma pensionärer som inte kunde gå på danserna, eftersom de inte var välkomna utan partner. ”Där har de gått i trettio år och sen när gubben dör är de inte välkomna mer,” berättade en av deltagarna. Detta överensstämmer inte med vad Rosengren berättar om Asketorp, där såväl kvinnor som män ibland kan gå på dans med sina kompisar i stället för med sin respektive (ibid:154). De finska danserna förefaller därför följa ett ännu strängare mönster för det sociala samspelet mellan könen än fallet är i Rosengrens Asketorp.

Owe Ronström nämner att de jugoslaviska föreningarnas fester i viss mån fungerar som äktenskapsmarknad (Ronström 1992:204). De flesta av finländarna jag mötte under fältarbetet var gifta med landsmän, även de som träffat sin partner i Sverige eller var omgifta. Med tanke på att de flesta gästerna kom till danserna med en partner och på det reglerade sociala samspelet mellan könen, är det svårt att tro att det är på danskvällarna finländarna har träffat sin nya partner. Men det är inte omöjligt att den aspekten hade varit tydligare om fler ungdomar hade deltagit i danserna. De få ungdomarna utgjorde nämligen undantag från regeln och kom till festerna i små gäng utan partners. När ett litet gäng yngre finska män kom till karaokedansen sade en av kvinnorna ivrigt till mig och den unga tjejen Anna: ”Nu har de unga männen kommit, gå ut nu och titta på dem!”. Till de äldre kvinnornas förtjusning dansade Anna sedan med några av killarna. I vår intervju några dagar senare uttryckte Anna att det hade varit ”en fördel” om hennes pojkvän var finländare.

Som jag nämnt så kom besökarna främst parvis och dansade nästan uteslutande med varandra. Även om jag hade kunnat dansa är alltså risken att jag faktiskt hade blivit uppbjuden av någon av de äldre finska männen ganska liten. Om så hade skett hade det troligen inte varit ett bra sätt för mig att knyta kontakter och fråga om intervjuer, eftersom det lätt ser misstänkt ut när en man dansar med en främmande, ogift kvinna. Rosengren berättar om festerna i Asketorp att även om män och kvinnor som inte är gifta med varandra kan dansa med varandra, får de enligt de oskrivna reglerna inte dra sig undan och ha förtroliga samtal (Rosengren 1991:171f). Några av kvinnorna hade jag redan lärt känna tidigare och de kom fram till mig för en pratstund på danskvällarna. De män jag hade träffat tidigare pratade däremot inte med mig, utan nickade bara

som hälsning. Det enda naturliga tillfället för mig att prata med männen visade sig vara rökpauserna vid yttertrappan, dit långt fler män än kvinnor sökte sig (jfr. *ibid*:160). Samtalen kretsade då kring väder, vind och tobak. De varade inte heller längre än cigaretterna och jag fann mig snabbt åter hänvisad till den kvinnliga sfären inomhus.

Den gemenskap som görs i dansen är som jag har visat även baserad på att det finns vissa oskrivna regler som alla deltagare följer. Att bryta mot reglerna för hur män respektive kvinnor beter sig skulle eventuellt kunna hota den gemenskapen. Ytterligare en viktig regel är att språket som talas på danskvällarna bör vara finska, inte svenska. Hur språket skapar gemenskap i finska föreningens aktiviteter skall jag visa i följande avsnitt.

Här talar vi finska

”Inte pratar vi om något speciellt eller viktigt. Men huvudsaken för mig att jag får prata finska”, säger Aino om kvinnogruppens möten. Jag vill här utgå ifrån att talande också är ett görande. Merleau-Ponty säger om språket att det sitter i tungan. Språket har genom vanan införlivats med kroppen och blivit en färdighet som fungerar spontant (Bengtsson 1988:72). Detta innebär alltså att språket, talandet, är en kroppslig aktivitet. Det viktiga är talandet i sig, inte vad man talar om. På så sätt kan talande av finska vara en aktivitet som har ett egenvärde. Genom att tala finska skapas gemenskap. Hur detta görs blir tydligt i gränsdragningarna för var och när man talar finska respektive svenska. Relationen mellan finska och svenska är central i skapandet av en finsk gemenskap. Gemenskap måste förstås som en relation, något som existerar i relation till ickegemenskap eller utanförskap (se Eriksen 1993, t.ex. s.43).

På finska föreningen talas en mångfald av finska dialekter eftersom människorna har flyttat till Sverige från olika håll i Finland. Tyvärr kan jag inte i text, speciellt inte på svenska, återge sorlet av en stor samling människor som talar olika finska dialekter. Helena som identifierar sig som tvåspråkig finlandssvensk uttrycker sig så här om ett tillfälle då många finlandssvenskar var samlade: ”Och sen satt vi här och lyssnade på olika dialekter. Österbottningar, ekenäsbor eller nej hangöbor, och jag tänkte alltså att ah, det är musik för mina öron! (skrattar) Och på nåt sätt så behöver man inte förklara sig.” Talandet av ett gemensamt språk kan som Helena uttrycker det skapa en känsla av gemenskap och förståelse, att man inte behöver ”förklara sig”, även om det i det här fallet var finlandssvenska hon berättade om.

Anna, som är född i Sverige men vars båda föräldrar är finländare, talar finska med föräldrarna men inte med sin syster. Hon säger sig vara lite osäker på finskan och hittar inte alltid orden. När jag frågar om hon vill bli intervjuad säger hon att hon i så fall vill tala svenska. Under karaokedansen stod jag i köket och småpratade på finska med två kvinnor. När Anna kom in i köket mindes jag vad hon hade sagt om sin finska och tilltalade henne därför på svenska. Det blev omedelbart tyst i köket. Kvinnornas tystnad och Annas korta svar på mina frågor om hur hon haft det sen vi sågs senast sade mig att det inte var önskvärt att tala svenska där, även om alla i köket förstod vad som sades. ”Det känns konstigt att tala svenska med dig när vi talade finska förra gången och här talar man ju alltid finska”, sade Anna till slut och vi bytte till finska. Då föll de andra kvinnorna igen in i samtalet. Denna händelse anser jag belyser hur viktigt det är att tala finska, inte svenska, på föreningens sammankomster. Owe Ronström berättar om de jugoslaviska föreningarna att där talades serbokroatiska eller något annat jugoslaviskt språk, medan föreningsmedlemmarna talade svenska i andra sammanhang som kunde definieras som svenska. Barnen fick ofta tillsägelser om att inte tala svenska i föreningssammanhang (Ronström 1992:58).

Att tala finska är kopplat till den egna identiteten som finländare. Det var också på det språkpolitiska området som sverigefinländare började agera som grupp på 70- och 80-talet för rätten till finskspråkig undervisning (se Jaakkola 1989). Tove Skutnabb-Kangas argumenterar för språkliga mänskliga rättigheter i en bok som är skriven 1994, fem år före finnarna erkändes som nationell minoritet i Sverige. Numera är finska ett minoritetsspråk i Sverige (Faktablad från Justitiedepartementet 2004). Skutnabb-Kangas menar att språkets fortlevnad, så att en ansevärd del av gruppen talar det, är en förutsättning ”för de flesta etniska gruppers överlevnad som grupp” och talar om den svenska minoritetspolitikens ”språkliga och kulturella folk mord” (Skutnabb-Kangas 1994:73). Författaren har studerat hur sverigefinska ungdomar använder finska och intervjuat ungdomar, lärare i finska klasser samt föräldrar. Skutnabb-Kangas berättar om hur sverigefinska föräldrar ser på sina barns identifikation med finskan att föräldrarna såg en tydlig relation mellan ”användning av, kompetens i och identifikation med språket”. Om finskan inte används så rostar den och det blir svårt att identifiera sig med språket. Föräldrarna var för den skull inte negativa till att barnen talade svenska utan önskade att barnen skulle behärska *bägge* språken så bra som möjligt (ibid:118f).

Bland mina informanter förefaller det i de fall där båda föräldrarna är finländare ha varit en självklarhet att tala finska hemma, även om barnen oftast talar bättre svenska (jfr.

Ronström 1992:58). I några fall har barnen fått finskspråkig undervisning i skolan. Barnbarnen däremot har inte lärt sig finska i något fall som jag hört talas om. Hur den svenska skolans inställning till finskspråkig undervisning förändrades över tid märks i Eilas och Ainos berättelser. Aino kom till Sverige 1957 och är den av informanterna som har bott här längst. Hon berättar att hennes barn på sextiotalet inte fick tala finska i skolan eller läsa finska tidningar, lärarna var mycket noga med det. De lärde sig ändå finska då båda föräldrarna talade finska med dem. ”Jag tycker också att det är så att finska lär man sig hemma, svenska är viktigt för skolan och arbetslivet”, menar Aino. Bägge språken är alltså viktiga (jfr Skutnabb-Kangas ovan). Om sig själv säger Aino att ”Jag tänker på finska och jag läser mycket finska böcker. [...] Det är mitt eget språk”. Det som Aino säger placerar det egna språket, finskan, på en viss plats – i den privata sfären. Svenska talas ute i samhället och det tycker Aino är rätt.

Eila som flyttade till Sverige 1973 berättar att hennes barn har gått i finsk klass under lågstadiet. Dottern föddes 1972 och i hennes skola fanns 22 finska barn. Eila talar alltid finska med sina barn, men hennes barnbarn talar svenska. Eila berättar att det har varit självklart för henne att tala finska med barnen, det föll sig naturligt då barnens far också är finsk. Men hon säger också att: ”Jag har en bekant som inte tycker om att jag talar finska med mina barn. Vad rör det honom att jag talar finska med mina egna barn! [...] Han är rädd att vi talar skit om honom när han inte förstår.” Eila berättar också om när hon arbetade på en fabrik där arbetsledaren inte tillät arbetarna att tala annat än svenska. Jag frågade henne hur hon kände då och huruvida hon tyckte att det var rätt. ”Jo, nog tyckte jag att det var rätt. Annars skulle ju inte alla förstå. [...] Man kan inte klandra Sverige tycker jag. Sverige har varit gott mot många finnar och jag har haft det bra här”, menar Eila. På finska föreningen har Eila många vänner som hon alltid talar finska med. ”Jag talar nog mera finska än svenska nu sedan jag blev sjukpensionerad. Det har blivit så, att jag tänker på finska och översätter till svenska. På jobbet talade jag ju svenska varje dag”, konstaterar Eila.

Eilas berättelse visar, precis som Ainos, att hon tycker att det är i sin ordning att man talar svenska ute i samhället. Det förefaller alltså vara så att det finns vissa rum där finska talas och vissa där svenska talas. Dessa bör inte blandas så att svenska talas på föreningen eller att finska talas i arbetslivet. Att människorna på finska föreningen talar finska är den minsta gemensamma nämnaren. Jag visade i föregående avsnitt hur dansandet skapar en upplevelse av gemenskap där människorna inte behöver fråga sig vad de egentligen har gemensamt mer än

dessa upplevelser. På samma sätt fungerar språket som en skapare av gemenskap. Om alla talar finska behöver medlemmarna inte fundera över de skillnader som finns mellan dem som individer. När någon kommer in och talar svenska blir skillnaderna däremot ofrånkomligt tydliga. Detta innebär inte att det i sig är fel att tala svenska, men det är inte lämpligt på finska föreningens sammankomster. Thomas Hylland Eriksen påpekar vikten av att alltid se etnicitet som en relation samt säger att etnisk och social identitet i viss mån är situationsbetingad. Det finns många situationer där etnicitet inte spelar någon roll, till exempel där människor möts som kolleger eller affärspartners. Han menar att den skandinaviska identiteten är starkast när skandinaver möter människor från sina grannländer utomlands. Då människor har flera olika positioner och identiteter spelar etnisk identitet inte automatiskt någon roll i alla situationer (Eriksen 1993:42f). Jag menar att då talande av finska görs i specifika situationer, på finska föreningen och med familjen, är det då den etniska identiteten, finskheten, gör sig gällande. Att tala finska blir viktigt i relation till att tala svenska. Om det inte finns någon motsats att förhålla sig till, finns ingen relation och därmed skapas ingen etnicitet. På så sätt har talandet av finska en central funktion i skapandet av en finsk gemenskap.

3. EN GRUPP INDIVIDER

Men vi *gör* ju ingenting. Vi bara pratar och fikar. Ska jag vara ärlig så ger det mig inte så mycket. Det är ju språket förstås. (Helena)

Helena efterlyser mera aktiviteter på kvinnogruppens möten. Att ”bara prata” är inte att göra någonting. Kerstin Nordenstam skriver att kvinnor i allmänhet anses vara mer pratsamma än män. Män tenderar inte att organisera sig i grupper för att prata utan för att göra. Kvinnors gruppspråk kallas ofta för skvaller (Nordenstam 2003:32f). Nordenstam skriver att ”skvaller” kan stärka en gruppidentitet, skapa och återskapa sociala normer. Med skvaller syftar Nordenstam på samtal om personer som inte är närvarande. Hon menar att skvaller kan fungera som subversiv verksamhet, det vill säga användas som en motstrategi mot överordnade. Enligt Nordenstam beror detta på att ”kvinnor (ofta) är diskriminerade” och därav har större anledning att skvallra än ”män med makt” (ibid:34).

Så vad är det då som händer när finska föreningens kvinnogrupp träffas och skvallrar? Som jag visat tidigare är talande också ett görande. Att kvinnors gruppspråk vanligtvis inte värderas lika högt som manligt görande såsom utövande av sport beror på att män anses ha högre status än kvinnor (ibid). Det finns i sig ingen anledning att nedvärdera betydelsen av det skvaller som kvinnorna på finska föreningen ägnar sig åt. Jag menar att det är i de samtal som förs i kvinnogruppen som de sverigefinländska kvinnorna ständigt förhandlar om sin identitet. I dessa samtal förhåller sig kvinnorna till stereotyper om finskhet samt ventilerar uppfattningar om klass, generation och språk. Som jag nämnde i inledningen har människor multipla identiteter. Förutom att de identifierar sig som finländare använder sig kvinnorna även av andra identitetsmarkörer. I det förra kapitlet har jag visat hur finsk gemenskap görs genom dansande och genom talande av finska. I detta kapitel kommer jag att nyansera bilden av denna gemenskap. Jag vill här införa begreppet intersektionalitet. Eva Borgström skriver att begreppet ”fokuserar skärningspunkten mellan olika samhälleliga maktordningar som baseras på genus, etnicitet, nationalitet, sexualitet, klass, hudfärg” (Borgström 2004:20). Mitt syfte är att visa vad som händer med en gemenskap baserad på etnicitet när identitetsmarkörerna klass, generation och språk tas med in i analysen.

Generation och klass

Av de elva kvinnor som mer eller mindre regelbundet deltar i kvinnogruppen är en runt trettio, en sjuttiofem och de övriga mellan femtio och sextiofem år. Kvinnogruppen är principiellt sett öppen för alla finländska kvinnor som är medlemmar i föreningen. De uppfattningar som kvinnorna hade om de båda åldersmässigt avvikande gav mig intrycket att det egentligen vore bäst om deltagarna var tillräckligt gamla för att inte ha små barn men inte heller var för gamla. De äldre ”passar bättre på pensionärsträffarna”, tycker Eila. Den yngre kvinnans deltagande är sporadiskt och dessutom tillfälligt, då hon snart skall flytta tillbaka till Finland. ”Ingen av oss trodde att hon skulle komma tillbaka efter första gången. [...] Hon kommer väl för språket hon också”, tror Aino. Pirkko berättar att hon har blivit mer aktiv i finska föreningen och kvinnogruppen med tiden, eftersom ”när barnen är stora så har man tid”. Hennes uttalande förefaller typiskt för majoriteten av kvinnorna. De har, sedan barnen vuxit upp, tid att göra egna saker och väljer då att delta i en grupp där det gemensamma är att alla deltagare är kvinnor som talar finska. Vilken generation kvinnorna tillhör är en av de frågor som avgör hur mycket kvinnorna upplever sig ha gemensamt med varandra. ”Jag tycker nog att det är lite sådär, någon gräns borde det vara, att en sjuttiofemåring kommer till kvinnogruppen. Vad har vi gemensamt. (---) När jag fyller sextiofem skall jag börja i pensionärerna,” säger Aino.

Sociologen Ulrich Beck skriver om hur de sociala klassgränserna förändras och de traditionella formerna av gemenskap försvinner. Människor måste idag i större utsträckning än förr välja att upprätta och bevara sociala relationer (Beck 1998:141). Det individualiserade samhället präglas av kontakter över de traditionella klassgränserna. Människor privatiseras och deras liv läggs i deras egna händer så att livet blir allt mer självreflexivt (ibid:217f). Den finska föreningens kvinnogrupp är en självvald social gemenskap som inte är homogen i fråga om klass- eller generationstillhörighet. Jag vill påpeka att kvinnorna tillbringar endast en kväll i veckan i kvinnogruppen. Detta skulle kunna liknas vid vad Anthony Giddens kallar en livsstilssektor, ett tidrumsligt utsnitt av en individs handlingsrepertoar (Giddens 1999:104). Det innebär att kvinnornas handlingar och sätt att vara i kvinnogruppen inte nödvändigtvis överensstämmer med hur de agerar på jobbet, hemma eller någon annanstans. I denna miljö aktualiseras kvinnornas självreflexivitet.

I presentationen av informanterna på sidan 11 har jag berättat vilken position Eila, Aino, Pirkko och Helena hade eller har i sina yrkesliv. Helena är den enda av informanterna som

har en universitetsutbildning. När Helena efterlyser mer aktiviteter i kvinnogruppen är det ”mer kultur” hon vill ha. ”Att vi bjöd in nån och höll föredrag kanske, eller gick på teater, vad som helst. Lite mer kultur skulle jag önska”, säger Helena. Arbeta är ett återkommande diskussionsämne i kvinnogruppen. Några av kvinnorna jobbar nattskift på en fabrik i närheten dit de cyklar efter kvinnogruppernas möten. Aino har arbetat som städerska och vårdbiträde och anser själv inte att hon har något gemensamt med de kvinnor som arbetar på fabrik. ”Jag har aldrig haft såna jobb”, berättar Aino. Aino upplever således att det finns en distinktion mellan hennes och de andra kvinnornas yrkesliv.

Enligt kultursociologen Pierre Bourdieu är smak ett osynligt maktinstrument för positionering i sociala sammanhang. Uppskattning av den legitima, erkända kulturen och konsten – måleri, musik, teater, litteratur - är tecken på god smak. Bourdieu kopplar smaken till klasstillhörighet, utbildningsnivå och kulturellt kapital (Borda & Lundin 1986:71). Aino särskiljer sig från de kvinnor som arbetar med ”såna jobb” även med hjälp av sin smak. Samtalen i kvinnogruppen rör sig inte sällan om de TV-program som är aktuella denna höst. Såpoperor som *Glamour* samt dokusåpor som *The Bachelor* och *The Swan* är populära. Utvecklingen i såpoperorna diskuterades ivrigt vid varje möte av vissa av kvinnorna. Varken Aino eller Helena hade då några kommentarer om dessa program. Under intervjun berättar Aino för mig att hon inte alls brukar se på TV förutom på de finska nyheterna. ”Jag tycker om teater och musik, vi lyssnar mycket på musik. Vi går på teater så ofta vi kan. [...] Och böcker, jag läser väldigt mycket böcker”, berättar Aino om sina intressen. Att följa såpoperor på TV är underförstått inte lika fint eller bra som att gå på teater och läsa böcker. Genom sitt intresse för ”kultur” närmar sig Aino snarare akademikern Helena än de kvinnor som arbetar på fabrik.

Smak är en del av vår habitus. Habitus är vårt sätt att vara och bestäms av vårt sociala arv samt av utbildningssystemet. Bourdieu menar att en människa inte kan förändra sin habitus (ibid:67, 75ff). Vad som är ”god smak” förändras hela tiden i takt med att det som en gång varit legitim kultur sprider sig och stämplas som vulgärt (ibid:71). Enligt Bourdieus strukturalistiska syn och hans teori om habitus seghet, är det troligen omöjligt för Aino att tillägna sig den ”goda smak” som den dominerande samhällsklassen har patent på. Men det är inte smaken i sig utan hur Aino använder smak för att positionera sig som är intressant. Utifrån utbildningsnivå och yrke skulle Aino kunna tillskrivas en arbetarklasstillhörighet. Själv skiljer hon mellan sina arbeten som städerska, sömmerska och vårdbiträde och de övriga kvinnornas

”såna jobb” på fabrik. Det kännetecknande för det moderna samhället är vår möjlighet att välja och skapa vår egen identitet, eller åtminstone upplevelsen av att det är så. Giddens menar att självet är ett reflexivt projekt (Giddens 1999:95). Aino är inte vad hon ”är” utifrån en strukturalistisk syn på klasstillhörighet. Hon är vad hon själv *gör* sig till, genom att hon positionerar sig med hjälp av sin smak eller sina intressen. Identitet är på så sätt både reflexivt, relativt, positionellt och situationsbetingat.

Generations- och klasstillhörighet är identitetsmarkörer som åtskiljer snarare än förenar deltagarna i kvinnogruppen. Antagandet att det finns en gemensam etnisk identitet som finska kvinnor står kvar, men de andra identitetstillhörigheterna används snarare för att positionera sig gentemot varandra än för att skapa gemenskap.

Finlandssvenskhet

Första gången jag träffar Helena på kvinnogruppens möte råkar jag sitta bredvid henne. Jag frågar henne om jag kan få intervjua henne för min uppsats. Helena svarar: ”Ja, men jag är inte finne, jag är finlandssvensk!” Jag säger att det inte spelar någon roll för mig, hon är ju också medlem i finska föreningen. I intervjun följande vecka förklarar Helena att hon inte trodde att jag skulle vara intresserad av att intervjua henne för ”jag trodde att du bara var ute efter det riktigt finska”. Så här förklarar Helena sin identitet som finlandssvensk:

Men jag är inte svensk, jag är finlandssvensk, det går aldrig ur. KL: Du är inte finländare? Helena: Nej, det är jag ju inte, fast egentligen är jag ju det. [---] Mina [...] föräldrar, dom var rena finlandssvenskar. Det fanns inget finskt inslag över huvud taget. Dom kommer i direkt nedstigande led från människor som har flyttat från Sverige till Finland. Så att där fanns inget inslag ens av det finska. (Helena)

Skillnaden mellan finlandssvenskar och finnar är historiskt sett inte bara språklig utan även klassmässig. Jari Kuosmanen omtalar att finlandssvenskar av tradition har haft en god social ställning (Kuosmanen 2001:103). Finlands och Sveriges gemensamma historia tas upp av Marja Ågren. I hennes artikel berättas att klassgränserna i regel följde språkgränserna och att det förekom diskriminering av den finskspråkiga befolkningen (Ågren 2002:133). Jag har inga aktuella siffror på finlandssvenskarnas ställning i fråga om ekonomi och utbildning i dagens Finland. Kvinnorna i kvinnogruppen berättar dock att det finns en uppfattning om att finlandssvenskar är ”bättre folk” och det är inte ovanligt att ifrågasätta finlandssvenskars ”finskhet”. Här måste det påpekas att jag själv är finlandssvensk vilket kvinnorna visste. När jag

frågade till exempel Eila och Aino om hur de uppfattade finlandssvenskar följdes detta av att de bad mig att inte ta det personligt. ”Jag menar inte dig utan bara i allmänhet vad folk tycker”, sade Aino. Vad jag fick höra om finlandssvenskar kan man därför i viss mån föreställa sig att är censurerat. Eila vill själv inte göra skillnad på folk och folk, men säger att hon fått uppfattningen att finlandssvenskar ”inte vill vara finnar. De vill vara lite avskilt. [---] Att de liksom vill vara svenskar hellre, att de skäms lite. Inte vet jag. [---] Men vad jag har hört så är många såna att de inte vill tala finska fast de bor i Finland.”. Ainos uppfattning om finlandssvenskar baserar sig främst på den tid då hon ännu bodde i Finland, det vill säga femtiotalet. Hon är inte själv negativ till finlandssvenskar utan menar precis som Eila att det finns andra som är det:

Finlandssvenskar? Jag är ju från inlandet så, det var bara våra lärare i skolan som var finlandssvenskar från kusten. Min uppfattning var då åtminstone att finlandssvenskar var annorlunda, man fick ingen kontakt med dem. Det var liksom bort helt och hållet. [---] Finlandssvenskar är stolta och rika tycker man i inlandet, om svenskar också, att de vill liksom vara bättre. I kvinnogruppen kan de vara lite så där, negativa. Jag tycker inte riktigt, vi är ju olika människor annars också. (Aino)

Aino nämner också ”purfinnar”, som hon menar att det ”finns gott om i föreningen”. Begreppet purfinnar användes av flera kvinnor i kvinnogruppen. Purfinnar är enligt Aino de som är ”väldigt finska”, men exakt på vilket sätt de är det får jag inte helt klart för mig. En ”papperssvensk” är en finländare som har svenskt medborgarskap, framgår det ur kvinnornas samtal, men att vara papperssvensk innebär inte att du är mindre finsk. ”Jag skulle ta svenskt medborgarskap om det hade någon praktisk betydelse,” menar Pirkko. Att vara finlandssvensk förefaller ha större betydelse för ”graden av finskhet” än medborgarskapet. Finlandssvenskhet är inte riktigt det samma som finskhet, det står klart för samtliga av informanterna. Att Helena inte känner sig som en riktig finländare är lättare att förstå mot denna bakgrund. Helenas position i gruppen påverkas både av hennes språk- och klasstillhörighet. Hon önskar sig mer kultur och mer aktiviteter och ”känner ingen större gemenskap med att bara sitta och fika”. Helena säger att hon inte känner sig ”riktigt hemma” i kvinnogruppen eller för den delen i finska föreningen som helhet. Men ”jag tror inte att det är för att jag är finlandssvensk, det tror jag inte”, säger hon. Å andra sidan berättar Helena även att hon har blivit kallad ”hurri”³ på finska föreningen och ”trots att det officiellt är en tvåspråkig förening så är det inte helt rumsrent att tala svenska där”.

³ ”Hurri” används i Finland som nedsättande benämning på finlandssvenskar och svenskar (Kuosmanen 2001:101).

Jari Kuosmanen påpekar att finlandssvensken befinner sig i en mittemellan position där han kan bli ”finndjäväl” i Sverige men ”hurri” i Finland (Kuosmanen 2001:103). Tidigare i uppsatsen har jag diskuterat språkets betydelse i skapandet av finskhet. Här vill jag knyta an till det resonemanget och påpeka att om svenska/svenskhet är betydelsefullt som dikotomi till finska/finskhet, så är förhållandet mellan finlandssvenskhet och finskhet också viktigt, men även svårare. Svenska och svenskhet har som jag visat sin plats ute i samhället. Men finlandssvenska och finlandssvenskhet äger ingen självklar plats – det är inte riktigt finskt men inte heller riktigt svenskt. Det konstiga med finlandssvenskar är att de ”inte vill tala finska fast de bor i Finland”, som Eila säger. När finlandssvenskar kom på tal i kvinnogruppen menade jag att det finns finlandssvenskar som inte kan tala finska, eftersom de bor i områden som är helt svenskspråkiga. En av kvinnorna i kvinnogruppen sade bestämt åt mig att finlandssvenskar nog *kan* tala finska, men att de inte *vill*. Svenska tillhör Sverige och finska tillhör Finland – att tala svenska i Finland passar inte in. Att tala finska i Sverige är, som jag tidigare visat, något som görs hemma och på den finska föreningen, inte ute i det svenska samhället. Problemet med finlandssvenskar förefaller på så sätt vara att de inte vill hålla sig till principen att tala modersmålet hemma och anpassa sig efter majoriteten ute i samhället.

Min position som finlandssvensk har säkert påverkat kvinnornas uppfattning om min klasstillhörighet, i kombination med att jag studerar vid ett universitet. Jag blev ibland ironiskt kallad ”författaren” trots att jag förklarade att jag bara skriver en kort uppsats. Att jag blev kategoriserad på detta sätt är förståeligt mot bakgrund av vad jag berättat ovan. Om jag hade försökt förklara mig och reda ut min bakgrund (som finlandssvensk uppväxt i en tvåspråkig miljö och en av de första i min släkt att studera vidare), hade det förmodligen klingat som bortförklaringar. Att en del av kvinnorna inte ville bli intervjuade kan jag föreställa mig har flera anledningar – tidsbrist, rädsla för att bli ”förhörd” eller liknande. Men jag tror att en av anledningarna kan vara att de på grund av min uppfattade språk- och klasstillhörighet helt enkelt inte ville ha så mycket med mig att göra. Även generationstillhörighet påverkade min position i gruppen. Om min ålder sade Pirkko: ”Tjugofem? [---] Det kommer vikarier till (hennes arbetsplats inom vården), dom studerar och studerar fast dom är trettio nästan. Inte vet man vad det ska bli.”

Den finska kvinnan

En finsk kvinna? Hon är ärlig, jobbar hårt, ordentlig, stark... Men det är annorlunda nuförtiden. Ungdomarna är latare och det duger inte med vilket jobb som helst längre. (Observation 4.11.04)

Så här lät det när jag frågade kvinnogruppen hurudan en finsk kvinna är. I Sverige finns många stereotyper om finländare. Dessa måste kvinnorna på något sätt förhålla sig till. Marja Ågren skriver om stereotypa uppfattningar om finnar: ”Finnar är tystlåtna, inbundna, svårmodiga. Finnar arbetar bra, är effektiva och tåliga (har ”sisu”). Finnar badar bastu och dansar tango. Finnar dricker mycket vodka, blir lätt aggressiva och bär en kniv med sig i bältet.” (Ågren 2002:124). Man kan fråga sig om Marja Ågren här talar om kvinnor eller män när hon säger ”finnar”. De negativa stereotyperna om alkohol och knivar associerar kvinnorna i kvinnogruppen bara till finska män. De stereotyperna förhåller sig kvinnorna i mina intervjuer till oftast genom att bara skratta åt dem. Aino säger om sin förra man att han ”var en bra man, tog alkohol bara på sommarlovet, julen och nyåret”. Detta kan ses som ett sätt att delvis omedvetet förhålla sig till den stereotyp som säger att en finsk man dricker vodka och lätt blir aggressiv. De positiva stereotyperna används däremot flitigt för att beskriva den finska kvinnan.

”Den finska kvinnan är öppen och säger saker rent ut”, menar Eila. Aino tycker att ”pålitlighet och ärlighet, de två orden är det nog. [---] Och man hörde det ofta på jobbet också att finska kvinnor jobbar så bra.” Helena anser att ”finska kvinnor är starka och självständiga. [---] De lever inte på sin fars eller nån mans status”. Jari Kuosmanen använder samma uttryck när han efterlyser en studie av finska kvinnors liv och sociala karriärer i Sverige: ”Överhuvudtaget har min nyfikenhet väckts på dessa ofta så starka och självständiga kvinnor, som jag huvudsakligen har bekantat mig med genom männens berättelser” (Kuosmanen 2001:209). Det förefaller inte finnas någonting negativt associerat med att vara finsk kvinna. Eila reflekterar en stund över huruvida öppenheten ibland kan bli sårande: ”Du hör ju själv där i kvinnogruppen att alla säger allting rakt ut bara. Men man måste förstås akta sig lite så det inte blir sårande. Men jag tycker att det är bra bara att säga som det är”.

Den finska kvinnan framställs alltså rakt igenom på ett positivt sätt. Hon är stark, självständig, hårt arbetande och rakt på sak. Går det överhuvudtaget att problematisera denna glansbild? I det inledande citatet från kvinnogrupperns diskussion syns att generationstillhörighet

nyanserar stereotypen om den arbetsamma och duktiga finskan. Gruppen konstaterade att så var det förr, men att ungdomar är latare nuförtiden. Detta kan ha sin förklaring i gruppmedlemmarnas egna generationstillhörigheter. Att stereotyperna kretsar kring arbete kan ses som att ”den finska kvinnan” antas ha en arbetarklasstillhörighet. Då Helena sade att finska kvinnor inte lever på nån mans status utan är starka och självständiga, gjorde hon samtidigt också en jämförelse med de finlandssvenska kvinnorna: ”Det är nog till den finlandssvenska kvinnans nackdel. Jag upplevde åtminstone då jag bodde där att många finlandssvenska kvinnor nöjer sig med att leva på sin fars status, eller sin mans status. [---] Det tror jag inte att de finska kvinnorna gör”, funderade Helena. Kopplingen mellan finlandssvenskhet och klasstillhörighet blir återigen tydlig. Att leva på sin fars eller sin mans status kan troligen bara den kvinna göra som inte är ekonomiskt beroende av att själv arbeta.

Bilden av ”den finska kvinnan” är en stereotyp idealbild. Den nyanseras något när den kan positioneras som främst hemmahörande i en äldre generation arbetarklass. Men upprätthållandet av en positiv stereotyp kan också vara en strategi för att motarbeta den överlag negativa bild av ”finskhet” som Marja Ågren omtalar i sin artikel (Ågren 2002:137ff).

Gemenskap och individualitet

I den finska föreningens kvinnogrupp dekonstrueras på sätt och vis den föreställda gemenskapen som baserar sig på finskhet. Dessa kvinnor är individer med multipla identiteter. Det finns ett behov av att vara individ, men tydligen även ett behov av att tillhöra en grupp. För varför skulle kvinnorna annars återvända till kvinnogruppens möten varje torsdag? Förutsättningen för att kvinnorna träffas är att det finns en gemensam etnisk identitet som finländska kvinnor. Men andra aspekter av kvinnornas identitet – generation, klass och språk - gör att de som individer inte nödvändigtvis upplever gemenskap baserad på en enkel ”finsk identitet” som en gemenskap där de kan delta med hela sig själv.

Identiteter är relativa, multipla och situationsbundna. I det moderna samhället är identitet också i allt högre grad ett reflexivt projekt. Identiteter förhandlas och förvandlas då de positioneras mot varandra i olika kontexter. Svårigheten med att använda etnicitet som kategori har blivit tydlig i detta kapitel, där gemenskap baserad på antagandet ”vi är finska kvinnor” visar sig vara en bräcklig konstruktion. Att använda begreppet intersektionalitet innebär att försöka fokusera på skärningspunkten mellan olika maktordningar. Ingen människa är *bara* finsk, utan

alla andra identitetsmarkörer måste beaktas. Detta kapitel är inte avsett att motsäga vad jag tidigare har visat om att finsk gemenskap görs genom utövande av konkreta praktiker som dansandet av finska danser och talande av finska språket. Vad jag har velat visa är att "finskhet" är ett svårfångat och flyktigt fenomen, något som finns när det görs, men inte är lika tydligt i sammanhang där individernas andra grupptillhörigheter och deras reflexiva individualitet blir synliga.

AVSLUTANDE DISKUSSION

I denna uppsats har jag velat visa hur finsk gemenskap görs. Finskhets är något som händer på en plats, i en viss situation – som på finska föreningens danskvällar. Upplevelsen av att vara finländare bland andra finländare och göra ”finska saker” (dansa till finsk musik och tala finska) skapar gemenskap. Denna gemenskap är föreställd och är både flyktig och sårbar samtidigt som den kan upplevas som mycket konkret i den stund då den görs. För att skapa gemenskap måste det finnas en relation, en ickegemenskap att kontrastera gemenskapen mot. Bland de finländare i Sverige som jag har mött är svenska och svenskhet den motsats som krävs för att finskhetsen skall ha en ”gemenskapsskapande” funktion. Då finlandssvenska och finlandssvenskhet inte på ett enkelt sätt kan kategoriseras som helt svenskt eller helt finskt, kan den upplevas som mer störande för gemenskapen.

Att tillskriva sig själv den etniska identiteten ”finländare” har betydelse på ett individuellt plan. Finskhetsen är en aspekt av kvinnornas identitet men de kan också tillskriva sig andra identiteter – kvinna, mor, undersköterska, sportintresserad eller liknande. I en situation som finska föreningens kvinnogrupp aktualiseras den självreflexivitet som kännetecknar människor i det moderna samhället. När Helena säger att de ”bara pratar” och inte gör något, är det inte riktigt sant då talande också är ett görande. Men talande är inte den typ av görande som tillåter människor att stänga av sin reflexivitet. I dansandet behöver du inte reflektera över om du verkligen har något gemensamt med de andra dansandet. Det konkreta görandet skapar nämligen en stark upplevelse av gemenskap. Men när mellan åtta och elva kvinnor träffas under tre timmar varje vecka för att fika och prata, då är det ett tillfälle där deltagarna inte kan undgå att fråga sig: vad har jag gemensamt med dem?

Den föreställda gemensamma etniska identiteten ”finskhets” ligger i bakgrunden som en fond på kvinnogruppens möten. Den är själva förutsättningen för gruppens existens. Det talas om finsk julmat, ibland sjungs det en finsk sång, någon handarbetar, en annan kokar kaffe och påpekar att kaffet i Sverige numera är godare än det i Finland. Samtidigt skvallras det, sneda ögonkast utbyts, syrliga kommentarer om ”hurrin” eller om folk som inte kan ta hand om sina barn sägs mer eller mindre rakt ut i luften. I samtalen och i intervjuerna dekonstrueras gemenskapen allt mer. Från att vara självklar och bygga på en uppfattning om finskhets som alla delar, handlar gemenskapen allt mer om individer i en grupp där vissa har mer gemensamt än

andra. Det betyder inte att finskhet inte finns. Det betyder däremot att etnicitet i den här situationen inte nödvändigtvis är en dominerande aspekt av identiteten, utan en av många. Då finskheten inte ständigt görs på ett konkret sätt, är den allt mer bräcklig. Även i kvinnogruppernas aktiviteter skulle jag kunna visa på konkreta praktiker där finskhet aktivt görs, till exempel när gruppen samlas för att baka finska karelska piroger. Då görs finskhet genom upprepande av en praktik som från början anses vara ”typiskt finsk”. Men i kapitlet om kvinnogruppen har min avsikt varit att nyansera bilden av gemenskap. Jag har visat hur generations-, klass- och språktillhörighet måste tas in i analysen av etnisk identitet om vi inte vill skapa en statisk och stereotyp bild av finskhet. Jag har velat låta kvinnorna i kvinnogruppen framträda som de reflexiva individer de är, med multipla identitetstillhörigheter.

En analys som sammanför olika identitetsmarkörer som etnicitet, generation, klass, språk, genus med mera inom ramarna för olika kontexter, är en utmaning att genomföra. För att förstå människors livsvillkor i det moderna samhället tror jag att det är nödvändigt att på olika sätt anta denna utmaning och inte bara välja ut en liten del av verkligheten som vi kan gripa och analysera. I denna uppsats har jag visat på några uttryck som finskhet kan ta och några funktioner som finskhet kan ha. Det är inte en heltäckande bild av ett svårfångat fenomen som etnisk identitet. Slutligen vill jag säga att min strävan har varit att visa på både den styrka och den skörhet som begreppet finskhet omfattar. En föreställd gemenskap baserad på finskhet kan vara en konkret och stark upplevelse. Men denna gemenskap måste också nyanseras med hänsyn till andra identiteter, eftersom identiteter är multipla, relativa, reflexiva och situationsbundna.

KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor:

Alsmark, Gunnar (red.) 1997: *Skjorta eller själ? Kulturella identiteter i tid och rum*. Lund: Studentlitteratur.

Beck, Ulrich 2000: *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos.

Bengtsson, Jan 1988: *Sammanflätningar. Fenomenologi från Husserl till Merleau-Ponty*. Göteborg: Daidalos.

Borda, Beatriz & Lundin, Susanne 1986: Vem får grädden på tårtan? Om samhällets subtila maktstrukturer i Pierre Bourdieus sociologi. Ur *Rig* nr 3, årgång 69, 1986.

Borgström, Eva 2004: Intersektionalitet – ett nytt genusvetenskapligt begrepp. S. 20-21 ur *Genus* nr. 3-4/04. Nationella sekretariatet för genusforskning.

Daun, Åke 1999: What about the Finns? Personality and National Culture. Ur Daun, Åke & Jansson, Sören (red.): *Europeans. Essays on Culture and Identity*. Lund: Nordic Academic Press.

Ehn, Billy & Klein, Barbro 1994: *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Eriksen, Thomas Hylland 1993: *Etnicitet och nationalism*. Nora: Nya Doxa.

Faktablad från Justitiedepartementet: "Nationella minoriteter och minoritetsspråk". www.regeringen.se/sb/d/108/a/35644 den 16.12.2004.

Giddens, Anthony 1999: *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.

Jaakkola, Magdalena 1989: *Den etniska mobiliseringen av sverigefinnarna*. Stockholm: Centrum för invandrarforskning.

Kuosmanen, Jari 2001: *Finnkampen. En studie av finska mäns liv och sociala karriärer i Sverige*. Göteborg: Gidlunds förlag.

Lundstedt, Anna 2002: Forskningsetiska positioner och "invandrar"-representationer. Ur Berg, Magnus, Reinvelt Riina & Ytrehus, Line Alice (red.): *Etnisk komplexitet. Nordliga länder. Kulturvetenskapliga perspektiv*. Göteborg: Etnologiska föreningen i Västsverige.

Nordenstam, Kerstin 2003: *Genusperspektiv på språk*. Stockholm: Högskoleverket.

Ronström, Owe 1992: *Att gestalta ett ursprung. En musiketnologisk studie av dansande och musicerande bland jugoslaver i Stockholm*. Stockholm: Institutet för folklivsforskning.

Rosengren, Annette 1991: *Två barn och eget hus. Om kvinnors och mäns världar i småsamhället*. Stockholm: Carlssons bokförlag.

Skutnabb-Kangas, Tove 1994: Sverigefinnar förhandlar om etnisk identitet. Ur *Man kan vara tvåländare också... Sverigefinnarnas väg från tystnad till kamp*, red. Peura, Markku & Skutnabb-Kangas, Tove. Sverigefinländarnas arkiv.

Ågren, Marja 2002: Vad sägs om finskhet? Stereotypa skildringar av finnar i Sverige. Ur Berg, Magnus, Reinvelt Riina & Ytrehus, Line Alice (red.): *Etnisk komplexitet. Nordliga länder. Kulturvetenskapliga perspektiv*. Göteborg: Etnologiska föreningen i Västsverige.

Otryckta källor:

Finska föreningens handlingsplan för 2005. Finns i min ägo.

Intervjuer:

Helena 10.11. 2004

Aino 10.11.2004

Eila 18.11. 2004

Pirkko 18.11. 2004

Anna 22.11. 2004

Samtliga intervjuer finns inspelade på band i min ägo.

Observationer:

Höstmöte 30.10. 2004

Danskväll 30.10. 2004

Kvinnogruppsmöte 4.11. 2004

Kvinnogruppsmöte 11.11. 2004

Kvinnogruppsmöte 18.11. 2004

Karaokedans 20.11. 2004

Observationerna finns som fältdagboksanteckningar eller intalade på band i min ägo.